

Bedoeïenen in Israël

‘Hun lot interesseert zelfs mijn grootmoeder niet’

Hoewel de Bedoeïenen Israëlsche burgers zijn, behandelt Israël de oorspronkelijke nomaden als tweederangsburgers en sta-in-de-weg. Armoede, criminaliteit en gevoelens van vervreemding en woede zijn het gevolg.

[Simone Korkus](#) beeld Ahmad Al-Bazz

30 augustus 2023 – verschenen in [nr. 35](#)

De helft van het niet-erkende Bedoeïenendorp Al Zarnuk moet geruimd worden voor een joodse nederzetting

‘*Kan jama kan*’, er was eens , zo begint het verhaal van het nomadenvolk dat vierduizend jaar geleden op kamelen uit Saoedi-Arabië, Egypte en Syrië naar de Negevwoestijn trok en zich daar blijvend vestigde omdat er genoeg land en gras was om hun schapen en geiten te weiden. De Bedoeïenen, zoals ze genoemd werden – *badawi* betekent in het Arabisch woestijnbewoner – leefden teruggetrokken. Ze verruilden hun tentenkampen voor dorpen met hutten en later kleine huizen en overleefden het Ottomaanse en daarna het Britse bewind, dat hen grotendeels met rust liet.

‘*Kan jama kan*’, zo begint de tragedie van de Bedoeïenen. Tijdens de grootschalige Israëlsche actie in de Arabisch-Israëlsche Oorlog en met de oprichting van de staat Israël werden 80.000 van de 92.000 Bedoeïenen die er woonden verdreven of gedood. Velen vluchtten naar Gaza of Jordanië. De achterblijvers werden gedeporteerd naar de Sayag, een arm en schraal gebied ten oosten van de stad Beër Sjeva, waar ze met de plaatselijke Bedoeïenen onder militaire controle leefden in erbarmelijke omstandigheden. Er was zelfs hongersnood.

Israël bouwde daarop zeven Bedoeïenensteden en dwong hen om daar te gaan wonen. Maar ruim de helft verzette zich en werd door de staat bestraft. Hun dorpen zijn 'illegaal' en komen op de Israëlische landkaart niet voor. Het gebied van de nu driehonderdduizend Bedoeïenen, allen Israëlische burgers, is gereduceerd tot vijf procent van de Negevwoestijn. Alleen de zwarte drabkoffie met kardemonsmaak herinnert nog aan vervlogen tijden.

Als we de moderne stad Beër Sjeva met zijn wolkenkrabbers, de Ben-Gurion-universiteit, zijn brede boulevards met restaurants en winkelketens achter ons laten en weg 25 opdraaien, komen we terecht in een apocalyptisch landschap van gortdroge vlakten met erosiegeulen, rotsblokken en hoogspanningsmasten met daaronder kuddes schapen en autowrakken. In uit golfplaten en landbouwplastic opgebouwde Bedoeïenendorpen spelen kinderen en Perzische hazewindhonden tussen oude autobanden. Ik adem de stank van de chemische fabrieken van Ramat Hovav die hun afval uitstoten in de droge woestijnlucht. Hier overleven als een schrijnend historisch testament de armsten van Israël, ver weg van de gemiddelde burger.

Toen ik mijn reis naar dit gebied aankondigde, waarschuwden mijn Israëlische burens voor de gevaren. Ga na het donker niet de weg op want ze kunnen je klemrijden. Laat je auto en spullen niet onbeheerd achter want Bedoeïenen stelen alles wat los en vast zit. Maar als we via een hobbelig maanlandschap Al Zarnuk binnenrijden, komen ons op dit vroege ochtenduur nieuwsgierig glimlachende en zwaaiende vrouwen en kinderen tegemoet. De mannen zijn aan het werk op het land of in de stad.

Het was even zoeken om de plaats terug te vinden. Mijn gps herkende de naam niet en op de Israëlische landkaart komt Al Zarnuk, een verzameling van op elkaar geplakte krotten, zo'n twintig autominuten ten oosten van Beër Sjeva, niet voor. Hoewel de oorspronkelijke bewoners zich hier al in 1930, ver voor de oprichting van de joodse staat, gevestigd hebben, ontkent Israël hun bestaan en verklaart het land het dorp illegaal. Net als de andere 33 niet-erkende dorpen is Al Zarnuk met zijn 4500 inwoners verstoken van nutsvoorzieningen, infrastructuur en een vuilophaaldienst.

Het is nauwelijks veranderd sinds mijn eerste bezoek in 2004, zij het dat op alle golfplaten daken nu zonnepanelen prijken en er een gloednieuw schooltje is gebouwd. De graffiti op de muur bij de ingang geeft onmiskenbaar de mening van de dorpingen over de regering weer. 'Na mijn dood doneer ik mijn ledematen aan de wetenschap. Behalve mijn middelvinger. Die schenk ik aan de regering', staat er in het Arabisch. Op het schoolplein zitten vier kleuterleidsters met donkere hijab over het hoofd en gekleed in jalabiya op helgroene kindertuinstoelen.

Ik moet de inwoners van dit dorp vooral niet als arme stumperds wegzetten, begint Fatma (46), het hoofd van de kleuterschool, ons gesprek. 'Het is hier iets beter dan twintig jaar geleden, hoor. En dat hebben we aan onszelf te danken. We zijn de procedure gestart om ons dorp te legaliseren. Alle plannen en documenten zijn bij de overheid ingediend. We hebben zelf gezorgd voor een kleuterschool, een gezondheidscentrumpje met een arts en een tandarts, beiden uit het dorp, een pizzeria, een buurtwinkel, een fitnessklasje voor vrouwen en een moskee.' Ze hebben nog geen waterleiding, maar grote rubberen landbouwslangen brengen het water vanaf een centraal punt langs de grote weg naar het dorp, al is dat water 's zomers warm. Ze hebben in de Knesset gestreden voor een middelbare school en die is er nu.

'Iedereen wil hier wonen, met een betere infrastructuur en voorzieningen net als joodse nederzettingen.' Ze zegt het met trots, maar dan betreft haar gezicht. Het nieuwe overheidsplan voor een joodse nederzetting op het terrein van Al Zarnuk kwam als een donderslag bij heldere hemel. Veel inwoners worden dakloos.

Fatma Abu Quieder, het hoofd van de kleuterschool met kleuterleidster Nura

Ik leg de bestemmingsplannen van de staat op het zand tussen de kleuterleidsters. Ik kreeg ze eerder in de week van Dafna Saporta, planoloog en architect van Bimkom, een Israëlsche mensenrechtenorganisatie voor ruimtelijke ordening en planologie. Vier hoofden buigen zich over de kaart. Kijk, wijst Fatma, achttien nieuwe joodse nederzettingen zijn in hemelsblauw getekend op of over de vage contouren van Bedoeïenendorpen, schaduwen eigenlijk op de achtergrond. Al Zarnuk verdwijnt half onder de nieuwe nederzetting Omarit.

Waarom dat gebeurt, is zo klaar als een klontje. Israël en de Bedoeïenenburgers zijn al jaren verstrikt in een langdurige juridische en territoriale strijd om het traditionele stammenland. Israël wil af van de niet-erkende dorpen en sloopt elk jaar 2500 huizen, dat is tweeënhalf keer meer dan de afbraak van huizen op de Westoever. Met de demografische problemen – de grote bevolkingstoename van de Bedoeïenen – rekent het af door joodse buffers om of op de Bedoeïenendorpjes te bouwen, die zich dan niet verder kunnen uitbreiden. Het alternatieve plan dat Bimkom samen met de bewoners van Al Zarnuk voorstelde en dat het dorp beschermt maar ook ruimte biedt voor een joodse nederzetting stuit op dovemansoren. De staat wil in korte tijd zo veel mogelijk joden naar de Negev brengen.

Wie wil hier nou wonen? zeg ik tegen mezelf terwijl het zand en de woestijnwind mijn gezicht schuren en de hitte is opgelopen tot 38 graden. In de verte zinderen de contouren van een eenzame grijze pijnboom. Al het andere is door woestijnzand bedolven. Het zijn vast niet de succesvolle joden uit Tel Aviv en omgeving, maar de armen die uit de sloppenwijken van de periferie worden gerukt om hier in een goedkoop huis met subsidie een bestaan op te bouwen. En dat uitsluitend voor het behoud van Israëls joodse karakter. Het is duidelijk dat je hiermee het demografisch probleem niet oplost maar een nieuw probleem creëert, want twee werelden, twee culturen zullen hier frontaal op elkaar botsen. Minister van Diaspora Zaken Amichai Chikli gaat nog een stap verder: hij wil 85.000 Bedoeïenen uit de niet-erkende dorpen naar de zeven Bedoeïenensteden deporteren zonder

rekening te houden met de wensen van de mensen zelf. Op de vraag van een journalist wat er dan met die mensen gaat gebeuren, antwoordde Chikli met de Israëlische uitdrukking: 'Dat interesseert zelfs mijn grootmoeder niet.' Hij vergeet dat de Bedoeïenen ook Israëlische burgers zijn.

Op het schoolplein in Al Zarnuk schenkt Ashar (46), assistente en moeder van negen kinderen, de koffie in kleine glaasjes. 'Wij zijn het dichtst bevolkte dorp in de omgeving. De staat stuurt drones om alle nieuwe huizen en hutten op te sporen. Als je gebouwd hebt, krijg je een sloopbevel en komt er een leger bulldozers om de zaak plat te walsen. Het is belachelijk want er is hier ruimte genoeg. Mijn zoon is net getrouwd en heeft dag en nacht gewerkt om geld te sparen voor zijn eigen huis. Nu ligt het huis daar.' Ashar wijst naar een hoop puin naast de school. 'Elke dag is politie op de been met trucks en bulldozers. Wat doet dit met een generatie kinderen die opgroeit in angst dat hun huis wordt platgewalst?'

Bedoeïenen in Israël

Er wonen driehonderdduizend Bedoeïenen in de Negevwoestijn. Zij zijn officieel Israëlische staatsburgers. De ene helft woont in de zeven Bedoeïenensteden, de andere in 45 dorpen waarvan er 34 niet erkend worden door de Israëlische staat. Hun leefgebied is sinds de oprichting van Israël gereduceerd tot vijf procent van de Negev.

Twintig procent van de volwassenen is werkloos – het Israëlisch gemiddelde is 6,1 procent. De helft van de bevolking leeft onder de armoedegrens van 704 euro per maand. Tachtig procent van de Bedoeïenensamenleving is jonger dan dertig jaar en zestig procent jonger dan achttien. Van de jongeren die achttien worden volgt slechts tien procent hoger onderwijs, zeventig procent daarvan is vrouw. Er is een bevolkingsgroei van 5,5 procent, een van de hoogste ter wereld.

Bedoeïenen leven niet als individuen maar als families. Een *extended family* bestaat uit enkele honderden leden die direct verantwoordelijk zijn voor elkaar. Die structuur beïnvloedt alle aspecten van het leven: met wie je trouwt en waar je woont en werkt. Persoonlijke vrijheid en vrije gedachten zijn ondergeschikt. Door die sociale controle hebben de Bedoeïenen onder extreme condities vele honderden jaren overleefd. Ze hadden geen politie of leger nodig, want de strenge, soms zelfs wrede Bedoeïenenwetten werkten preventief.

Intussen spreekt de overheid zichzelf tegen. Met het regeringsplan verdwijnt een deel van het dorp, terwijl de lagere overheid zegt dat Al Zarnuk erkend zal worden. Zolang dat niet gebeurt, hebben de inwoners geen gemeente en dus geen budget. Maar als de situatie zo noodlottig is, waarom verhuizen de Bedoeïenen dan niet naar een van de Bedoeïenensteden waar ze tenminste een woning met water en elektriciteit hebt? Ashar lacht schamper. Die Bedoeïenensteden zijn een fiasco. Ze staan onder aan de socio-economische ladder, er is veel werkloosheid en criminaliteit. Ze hebben zelfs niet genoeg ruimte voor hun eigen mensen, laat staan voor de dorpelingen. Bovendien weet iedereen wie hier volgens de inheemse wetten eigenaar is van de grond. 'Nu pikt de staat het land in en zegt: bewijs maar dat het van jou is. Wij zijn geen nomadische plunders en illegale bezetters, zoals Israël beweert. Ik denk eerder dat de zaak omgekeerd ligt en dus blijf ik hier zitten, want als ik vertrek ben ik mijn land kwijt.'

Er is bewijs dat de Ottomanen en later de Britten het grondbezit van de Bedoeïenen hebben erkend. Zo vonden Oren Yiftachel, hoogleraar milieukunde, geo-informatica en stedenbouwkunde van de Ben-Gurion-universiteit van de Negev en zijn Turkse collega Achmed Amara een census uit de zestiende eeuw waarin de Ottomaanse bestuurders rapporteerden dat er zo'n honderd Bedoeïenenstammen woonden die hun eigen grond hadden. De Ottomanen beklagden zich erover dat de Bedoeïenen geen grondbelasting afdroegen. Toen de Ottomaanse heersers en later de

Engelsen de bewoners opriepen om hun grondstukken te registreren, had het geen consequenties als je het niet deed.

De meeste sjeiks hadden er geen idee van wat die oproep inhield, want negentig procent was analfabeet. De eerste school werd pas in 1906 in Beër Sjeva gebouwd. Tijdens het Britse mandaat in 1921 ontmoette Winston Churchill, toen minister van Koloniën, de Bedoeïenensjeiks. Hij legde schriftelijk vast dat hun rechten, tradities en land beschermd zouden worden. In die tijd verkochten de Bedoeïenen ook grond aan de joden die kibboetsen stichtten. Tot op heden hebben de kibboetsen nog die originele koopcontracten. Het Israëliisch Hooggerechtshof heeft alle documenten gezien, maar de voorzitter reageerde dat Churchill slechts een clown van het Britse rijk was.

Het loopt tegen het middaguur in Al Zarnuk en de falafeltent van Mohammed draait op volle toeren. Van heinde en verre komen Bedoeïenen voor een paar sjekel een pitabroodje met falafelballetjes kopen. Een jonge vrouw draait om ons heen alsof ze iets wil vertellen. Ze heet Soendoes en nodigt me uit om haar grootmoeder Um Tawfiq te bezoeken. Als we buiten gehoorsafstand van de anderen zijn, fluistert ze: 'Niet alles wat je ziet is zoals het is. Er zijn problemen. Onze tradities en cultuur staan vrouwen niets toe. We moeten eerst trouwen en zo veel mogelijk kinderen krijgen. Daarna mogen we misschien studeren.' Ze kijkt schichtig om zich heen.

'En wat zou jij dan willen?' fluister ik terug. Ze wil nu studeren, carrière maken en haar rijbewijs halen net als andere Israëliische jonge vrouwen, zegt ze, en haar oma gaat haar helpen. Na de hitte, het stof en de frituurwalm buiten voelt het huisje opmerkelijk koel en schoon. Grootmoeder zit traditioneel op kussens op de glanzende vloer. Meer dan vijftig jaar geleden werd ze uitgehuwelijkt en kwam vanuit de heuvels van Hebron naar Al Zarnuk. 'Het was hier erg arm en het land is meedogenloos met hete zomers en vochtige koude winters, maar Bedoeïenen zijn kranig en wisten eeuwenlang stand te houden. Wij hebben hard gewerkt. We moesten overleven. Het is tijd voor een beter leven voor onze kinderen en kleinkinderen. En vooral voor vrouwen. Wanneer zal Israël begrijpen dat we hier altijd zullen blijven?'

Oma Um Tawfiq kwam vijftig jaar geleden naar Al Zarnuk en is niet van plan om te vertrekken

Langs okerkleurige zandheuvelds bereiken we laat in de middag het dorpje Khashem Zane, dat volgens mijn gegevens erkend is, maar daar is niets van te zien. Ook hier weer dezelfde armoedige woningen langs zandpaden. Twee jongens, donkere schaduwen tegen het zonlicht, verschijnen uit het niets op ons pad. Als ik vertel dat we een afspraak hebben, knikken zij – iedereen kent elkaar – en brengen ons naar de *diwan*, een uit golfplaten opgetrokken ontmoetingsplaats. We zitten op lange, kleurig geweven kussens op de grond. Op de tafel voor ons staan een schotel met dadels, een waterkan en potten thee en koffie.

‘Het is tijd voor een beter leven, vooral voor vrouwen. Wanneer begrijpt Israël dat we hier altijd blijven?’

Kaed Al Attamin, een vlotte veertiger in wit overhemd en donkere jeans, vertelt trots dat het dorp al sinds de negentiende eeuw bestaat. Volgens overlevering was hier in 1917 een Australische eenheid van het Britse leger, de Desert Mounted Corps, ondergebracht. Zij hielpen tijdens de Eerste Wereldoorlog de Britten om de Turken te verdrijven en Beër Sjeva te veroveren. De dorpeelingen fungeerden als spoorzoekers, zegt Al Attamin trots. Tot op de dag van vandaag zijn Bedoeïenen beroemd om hun vaardigheid in het zien van sporen in een schimmig landschap. Ze hebben zelfs een functie in het Israëlische leger: de *Bedouin trackers*.

Al Attamin is in dit dorp in een tent geboren, werkte als schaapsherder, financierde met hard werken zijn studie en is nu internist en hematoloog in het Soroka-ziekenhuis in Beër Sjeva. Hij kan zich hier een moderne koopwoning in veroorloven, maar blijft in dit dorp wonen waar hij zijn twee zonen opvoedt. ‘Samen met vrienden hebben we jaren geleden erkenning aangevraagd. De vorige regering besloot om die ook te verlenen, maar de rechtse partijen in de Knesset hebben daaraan zoveel voorwaarden verbonden en de procedure is zo gecompliceerd dat we nog steeds bezig zijn.’

De joodse beeldvorming wordt volgens Al Attamin beïnvloed door negatieve propaganda die Bedoeïenen wegzet als bezetters en dieven. Er zijn zelfs groeperingen die het bestaan van Bedoeïenen in de Negev ontkennen. Het gevolg is dat elk voorstel waarbij land voor de Bedoeïenen wordt gelegaliseerd bij de Israëliëische bevolking op weerstand stuit.

‘Valt je iets op?’ Ineens duwt hij zijn Israëliëische identiteitskaart onder mijn neus. Ik schud mijn hoofd. Op het eerste gezicht is het een gewone blauwe kaart. Dan zie ik het. Onder het kopje woonplaats staat niet Khashem Zane maar de naam van zijn stam: Al Attamin. Zolang Bedoeïenen geen officiële verblijfplaats hebben, kan de staat ze gemakkelijker naar andere plekken verhuizen. En daarmee slaat de overheid volgens Al Attamin de plank mis. ‘Je kunt het probleem niet oplossen door een groep mensen op te pakken en gedwongen op een andere plek neer te zetten. De mensen gaan nooit akkoord en je creëert haat en verzet. We moeten met de overheid rond de tafel gaan zitten om tot een reële oplossing te komen waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften van de bevolking.’

Zelfs als dat betekent dat jullie naar een Bedoeïenenstad moeten verhuizen? opper ik. Al Attamin zucht. ‘De overheid moet zich eens afvragen waarom onze mensen niet in zo’n stad willen wonen. Ik ben ervan overtuigd dat er een toekomst in die steden ligt, maar de staat zal moeten investeren en waar nodig herstellen. Voor jonge Bedoeïenen kan het interessant zijn om in de stad te wonen. In je eigen huis, niet bij je ouders en met alle nutsvoorzieningen.’

Ik loop hijgend de hoge heuvel achter het dorp op waar Zane, een heilige vrouw voor de Bedoeïenen, begraven ligt. Een slang glijdt zigzaggend langs mijn voeten de koelte van de doornbosjes in. Het vergezicht overweldigt me. Alsof ik me in twee parallelle werelden tegelijk bevind, is er op de achtergrond het herkenbare Israëliëische landschap van wolkenkrabbers en op de voorgrond de woestijn met zijn onzichtbare mysterieuze plaatsen. Terwijl de nacht als een donkere deken over het land valt met hier en daar wat sterren en je de stilte kunt horen, besef ik dat er sinds de oprichting van Israël altijd twee landkaarten hebben bestaan: de Israëliëische met Hebreeuwse plaatsnamen – Beër Sjeva, Dimona, Arad – en een andere, weggemoffeld in het verleden, met onzichtbare Arabische namen als Bir as Sab, Khashem Zane en Al Zarnuk. Zolang die twee niet verenigd worden blijft dit land verscheurd.

Assistente Ashar op het puin van het gesloopte huis van haar zoon

De volgende ochtend passeren we een archeologische opgraving uit de ijzertijd, ernaast een feestzaal voor huwelijken en partijen. Via een weg met wuivende palmbomen rijden we onder een soort triomfboog Tel Sheva binnen. De Bedoeïenenstad lijkt niet op de dorpen die we bezochten. Hier wonen 23.000 mensen in betonnen woonblokken langs geasfalteerde wegen, er zijn winkels, moskeeën en er is een voetbalveld van de plaatselijke club Hapoel Tel Sheva. Links en rechts schieten auto's luid toeterend voorbij en met gevaar voor eigen leven navigeren we door het verkeer. Op een straathoek staat een groepje jongeren te roken. Als ik de weg vraag halen ze onverschillig hun schouders op en vervolgen hun gesprek.

'Dat is de paradox', zegt Kher Albaz, maatschappelijk werker in Tel Sheva en voorzitter van Ajeec-Nisped, een Arabisch-joodse organisatie voor sociale verandering. 'Als je geen duidelijke geografische aanduidingen hebt, zoals de niet-erkende dorpen, zijn de normen en waarden duidelijker dan in de Bedoeïenensteden.'

Albaz, geboren in Tel Sheva, beschrijft de problemen. De gemeenschap bestaat voor de meerderheid uit kinderen en de helft van de families leeft onder de armoedegrens. De jongeren willen dezelfde dingen als joodse Israëliërs van hun leeftijd: geld verdienen en luxe auto's. Maar ze hebben nauwelijks werk en worden hangjongeren. Hulp ontbreekt. De meerderheid van de volwassen Bedoeïenen heeft geen kans op een betere toekomst en dan is Israël verbaasd dat er zoveel criminaliteit en geweld is. 'De Bedoeïenenstad Rahat lijkt 's nachts wel een *warzone*', zegt Albaz.

Israël dwingt de Bedoeïenen met harde hand om in sneltreinvaart, binnen één generatie, van een gemeenschap met een eigen wetssysteem en een bijna zelfvoorzienende, agrarische manier van leven, modern Israëliërs te worden. Daarbij doet het eigenlijk niets aan integratie. Albaz vergelijkt het met migranten in een westers land, want Bedoeïenen zijn een minderheid binnen een meerderheid in een westerse cultuur. Vrouwen krijgen nu hogere opleidingen en meer geld en macht. Je ziet ruzies tussen vaders en dochters, broers en zussen, man en vrouw. Albaz, zelf vader

van negen kinderen en opgegroeid in een gezin met drie moeders en 21 kinderen, kan erover meepraten. 'De kloof tussen mijn dochter die biochemie heeft gestudeerd en mijn vader is onoverbrugbaar, alsof je twee totaal verschillende werelden ziet. Er zijn veel conflicten in de *extended families*.'

Het resultaat is chaos. Dertig jaar geleden gebruikten Bedoeïenen geen drugs en alcohol, maar nu beleeft de drugshandel met Egypte hoogtijdagen. De agressie vliegt de pan uit en dat zie je ook in het verkeer. 'Maar dat is slechts een symptoom', zegt Albaz somber. 'Als de Bedoeïenen de interne onveiligheid, de conflicten en het geweld niet in de hand houden, wordt het een ramp. Het geweld zal de hele samenleving, ook de joodse, overspoelen.' Mensen zijn door Israël in de steek gelaten en hebben het gevoel nergens meer bij te horen. Jonge Bedoeïenen voelen zich aangetrokken tot de Palestijnse identiteit. De discussies gaan niet meer over wie gelijk of ongelijk heeft, maar over wie de sterkste en wie de zwakste is. 'Als dat de taal is die we onze kinderen leren, vraag ik me af wat er over tien of twintig jaar gebeurt.'

Nu ik meerdere dagen in de Negevwoestijn en bij de Bedoeïenen te gast ben, begrijp ik dat er meer aan de hand is dan de claim dat de overheid een aantal armoedige huisjes wil slopen, al is dat op zich al een schrijnend onrecht en de focus van de meeste media. Zelfs als de niet-erkende dorpen door een welwillende regering zouden worden erkend, is door jarenlange verwaarlozing een derdewereldrealiteit ontstaan van wijdverspreide armoede, ongebreidelde misdaad en, vooral onder jongeren, gevoelens van vervreemding en woede. Hoe bied je deze verzwakte jonge samenleving een perspectief op een gezonde toekomst? Dat zijn vragen waarop de joodse staat een antwoord moet geven, maar dat kennelijk niet kan of wil. En de Bedoeïenen zijn zo langzamerhand wantrouwend geworden voor elke nieuwe oplossing.

Nadat we het woestijnzand en zweet hebben afgewassen, onze kleren verwisseld en de auto volgetankt, zitten we in de andere, de Israëlische werkelijkheid, tegenover twee mannen in een helverlicht kantoor van een hightechpand op een industrieterrein. Een groter verschil tussen twee mensen is op het eerste gezicht ondenkbaar. Itzik Zivan, joods, blozend gezicht, lichte ogen, is een succesvol zakenman en filantroop die de armsten in Israël wil helpen. Opgegroeid in een socialistisch gezin in de buurt van Haifa is hij een zionist pur sang. Daarmee bedoelt hij dat hij aan toekomstige generaties een rechtvaardigere, gelijkwaardigere en sterkere samenleving wil nalaten.

Mohammed Al Nabari, Bedoeïen, olijkleurige huid, zwarte ogen, wordt ook wel de minister-president van de Bedoeïenen genoemd, omdat iedereen hem kent en waardeert. Hij groeide op in een tent, begon zijn carrière als schaapsherder, studeerde chemie, werd burgemeester van de Bedoeïenenstad Hura en maakte van het welzijn van de Bedoeïenen zijn levenstaak.

Over twee dingen zijn Zivan en Al Nabari het grondig eens: tenzij je de uitermate jonge Bedoeïenensamenleving een echte kans geeft om een toekomst op te bouwen, duw je ze in de armen van het extremisme. De duurzame verandering moet van binnenuit komen. Ze ontmoetten elkaar veertien jaar geleden bij toeval, werden vrienden voor het leven en co-CEO's van platform Yanabia, dat Bedoeïenen helpt. 'Een zakenvriend introduceerde me bij Mohammed', vertelt Zivan. 'Hij was directeur van een sociale onderneming die warme maaltijden aan schoolkinderen catert. Het bedrijf draaide slecht, maar ik was onder de indruk van de toewijding van de oprichters die hun privé-eigendommen al wilden verpanden en besloot om de organisatie weer op de been te helpen.'

Al Nabari en Zivan merkten dat ze elkaar prima aanvullen. De een weet alles over de cultuur en identiteit van de Bedoeïenen en heeft hun vertrouwen. De ander weet hoe je een bedrijf moet runnen. Vijf jaar geleden richtten ze Yanabia – 'bron' in het Arabisch – op. 'Dit is de eerste keer in de

geschiedenis van de staat Israël dat structurele issues van de Bedoeïenen worden behandeld op een strategische manier', zegt Zivan trots. Al Nabari glimlacht en legt uit dat ze met een budget van tien miljoen dollar per jaar, waarvan meer dan de helft uit eigen gegenereerd inkomen, vele pijlen op hun boog hebben. 'Je moet onze verzwakte samenleving succesvolle rolmodellen uit eigen gelederen geven', zegt hij.

Dat doen ze door werkgelegenheid voor vrouwen en jongeren te creëren. De chemische fabrieken in de Negev leveren bijvoorbeeld 24.000 banen, maar er werkt geen enkele Bedoeïen, terwijl Bedoeïenen 37 procent van de bevolking in de Negev uitmaken. Yanabia verbetert het onderwijs, begeleidt een forum van opinieleiders die de gemeenschap vertegenwoordigen bij de overheid en pakt het bestuur van de steden aan. Al Nabari's droom is de oprichting van een nieuwe Bedoeïenenstad die niet gebaseerd is op een stammenstructuur. Het concept lijkt simpel. Je bedenkt een interventiemodel van binnenuit bij de Bedoeïenen zelf, vindt een uitvoerende instantie die hier goed in is, draait een pilot, laat een sociaal onderzoeksbureau een uitrolplan maken en daarna schaal je het op over de hele Bedoeïenensamenleving.

Dat laatste kan volgens Itzik Zivan niet zonder medewerking van de overheid. 'Neem ons onderwijsproject. Er zijn 149 scholen in de Negev en maar liefst 140 directeuren komen uit de stam. Als een directeur door de stam is aangewezen, gaat zijn commitment dus naar de stam en niet naar zijn beroep. Dat willen we veranderen. We hebben een pilot opgezet in Kuseife en als die werkt willen we het over alle andere scholen verspreiden. Daarvoor heb je de medewerking van de overheid nodig. We hebben nu vijf joint ventures met de staat.'

Het is ook interessant voor de staat, voegt Al Nabari toe. De overheid vindt het moeilijk om te praten met de honderden stammen die qua beleid en standpunten verdeeld zijn en heeft dus een lokale partner nodig. Aan overheidsgeld ontbreekt het niet. Zivan: 'Er was in 2017 een vijfjarig sociaal-economisch ontwikkelingsplan voor Bedoeïenen in de Negev met een budget van drie miljard sjekel. Dat werd niet eens voor de helft besteed, omdat de regering vanuit Jeruzalem – los van de werkelijkheid in de Negev – plannen maakte en de lokale overheid te zwak was en niet wist hoe ze de financiering gelet op de moeilijke bepalingen en de bureaucratie moest rondkrijgen. Dat moet anders, vinden wij.' Het forum van opinieleiders van Yanabia ging met de overheid aan tafel zitten en beïnvloedde het nieuwe vijfjarige ontwikkelingsplan voor 2022.

Maar zijn ze met zoveel activiteiten in diverse richtingen niet erg kwetsbaar? vraag ik. Mohammed Al Nabari recht zijn rug. Even komt de chemicus in hem naar boven: 'Ik zie het als proces. Elk proces heeft een tijdsduur. In het begin heb je nulresultaten, totdat je met veel inzet tot een exponentiële verandering komt. Wij hebben de moed en het doorzettingsvermogen. Deze veranderingen zullen de Bedoeïenensamenleving een decennium kosten. En vergeet niet dat wij vanuit het ecosysteem en niet het egosysteem acteren.'

Zivan neemt een slok water en voegt toe: 'Cruciaal voor het slagen van welk plan ook is het vertrouwen van de Bedoeïenen zelf. In veel opzichten vormt Yanabia een vertrouwensbrug tussen de bevolking en de overheid. Al Nabari is een van de weinigen die boven elke verdenking staat. Op zo'n vertrouwensbrug kun je bouwen. Bedoeïenen hebben een eerlijke toekomst nodig, net als iedereen, en de jonge Bedoeïenen willen ook veranderen en integreren in een moderne wereld.'

'Kan jama kan', er was eens, zo begon het Bedoeïenenverhaal. Niet ver van de toeristische centra in het zuiden van Israël met hun drukke stalletjes met Bedoeïenensouvenirs, farms waar je een dagtocht per kameel kunt maken zodat je je heel even Lawrence of Arabia waant, en luxe cabines met jacuzzi's waar Israëliërs uit de grote steden zich terugtrekken om tot rust te komen, probeert een

volk zijn verhaal te herschrijven door het oude te onthouden en het nieuwe te omarmen. Het doet dat in eigen tempo en in een eigen taal. γ